

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

6. Правила утримання домашніх тварин у м. Харкові: Затв. рішенням Харківської міської ради від 04.07.2007 р., № 2209 // [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.city.kharkov.ua. 7. Правила утримання тварин у м. Одесі: Затв. рішенням Одеської міської ради від 05.04.2008 р., № 2476-V // [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.odessa.ua.

Надійшла до редакції 14.12.2009 р.

УДК 347.122

*П.О. Гринько, аспірант
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Для досягнення ефективного здійснення й захисту цивільних прав фізичних осіб актуальним є питання вдосконалення системи правових засобів, які забезпечували б їх реалізацію. Розв'язання цієї проблеми потребує формування універсального механізму захисту суб'єктивних цивільних прав.

Дискусія з приводу захисту останніх для правової науки не нова. Однак брак єдиного методологічного підходу до вивчення цього механізму підштовхує вчених окреслити притаманні йому ознаки. Зокрема, наявність різного дослідницького інструментарію, а саме категорій і понять якими визначаються інші правові явища, призводить до неоднозначних висновків щодо характеристики, а в кінцевому підсумку – з'ясування механізму захисту

суб'єктивних цивільних прав.

У науці цивільного права єдиного погляду на проблему правової природи права на захист суб'єктивних цивільних прав не існує. Одні вчені переконані, що це правомочність, яка входить у «тріаду» правомочностей особи, наділеної суб'єктивним цивільним правом [Див.: 1; 3; 5], другі вважають його самостійним цивільним правом, підставою виникнення якого є певний юридичний факт [9], треті – що це секундарне право [12]. Безумовно, існують також інші точки зору.

Не вдаючись у полеміку щодо з'ясування правової природи права на захист, відмітимо, що ми поділяємо точку зору тих цивілістів, які називають його однією з правомочностей, що входять до складу суб'єктивного цивільного пра-

ва. Але додамо, що право на захист є продовженням вихідного й обов'язкового елемента будь-якого суб'єктивного права – права вимоги, а також ланцюг, що поєднує регулятивні й охоронні правовідносини. Тому ні самостійним суб'єктивним правом, яке існує в рамках охоронних правовідносин, ні тим паче секундарним правом воно бути не може.

Вважаємо, що причина термінологічної розгалуженості поняття «захист» криється в тому, що при визначенні сутності механізму захисту цивільних прав залишається поза увагою аналіз його безпосередньої дії, так би мовити роботи на практиці. Між тим в умовах удосконалення цивільного законодавства й формування нової правозастосовчої практики цей аспект є особливо важливим.

У науковій цивілістичній літературі йдуть активні пошуки оптимальних способів захисту цивільних прав, їх систематизації і класифікації [Див.: 4; 6; 8; 11; 13]. Проте, якими різноманітними не були б ці способи й численними, згідно із законом вони не можуть бути реалізованими, тобто ефективно використаними без практичного опрацювання й закріплення в нормативно-правових актах.

У світлі зазначеного зупи-

нимосся на окремих проблемних питаннях, пов'язаних із захистом майнових прав неповнолітніх, зокрема, на нерухоме майно. Підкреслимо при цьому наявність у судах великої кількості справ цієї категорії.

Так, у результаті приватизації державного житлового фонду (Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» [10]), яка в подальшому призвела до формування ринку житла, переважна чисельність дітей, які мешкали разом з батьками в будинках державного житлового фонду, стала співвласниками житлових приміщень (за умови, якщо останні скористалися правом на приватизацію цього житла).

Аналіз положень чинного законодавства, зокрема Сімейного кодексу України [10], Законів України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» [10], «Про охорону дитинства» [10] дає можливість стверджувати, що законодавець на даний час урегулював право власності неповнолітніх на нерухоме майно. Проте право користування ними нерухомим майном, зокрема житлом, так і не знайшло до кінця свого нормативного закріплення. І це при тому, що закон не вимагає здійснення контролю від органів опіки й піклування за збережен-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

ням житлових і майнових прав дітей при вчиненні правочинів з нерухомим майном не тільки, коли неповнолітні мають право власності на нього, а й коли вони мають і право користування ним. Так, ч. 2 ст. 18 Закону України «Про охорону дитинства» прямо зазначає, що діти – члени сім'ї наймача або власника житлового приміщення мають право користуватися займаним приміщенням нарівні із власником або наймачем. Проте виникає запитання: що слід розуміти під правом дитини на користування таким майном? А на нього сьогодні, на жаль, ми не маємо однозначної відповіді.

Згідно із законодавством діти вправі користуватися майном батьків, опікунів, піклувальників та інших членів сім'ї, а значить, і житлом незалежно від місця їх реєстрації. Звертаючись до матеріалів судової практики, ми помічаємо, що існують випадки, коли права дітей порушуються, і вони позбавляються законного права користуватися житлом (Див.: Рішення Кременецького районного суду Тернопільської області, справа № 2-97/2007 р. від 24 квітня 2007 р.) [7]. Проте у більшості випадків вирішення судом справ, звісно, відбувається на користь дітей (Див.: Рішення Апеляційного суду

Чернігівської області, справа № 22ц-1993/2008 від 17 листопада 2008 р.; Рішення Заводського районного суду м. Миколаєва, справа № 2-3163/09 від 23 квітня 2009 р.) [7].

За ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України дитина належить до сім'ї своїх батьків, навіть коли вона з ними не проживає, і є членом сім'ї незалежно від того, з ким вона проживає – батьком чи матір'ю. Отже, з огляду на те, що дитина є членом сім'ї як за законом, так і в силу природних підстав виникнення сім'ї – кровного споріднення і взаємних прав та обов'язків батьків і дитини, вона не може бути визнана такою, яка втратила право користування житлом, оскільки батьки мають однакові права й обов'язки щодо дітей, незважаючи на те, проживають вони разом чи ні. До того ж ст. 3 Конвенції про права дитини 1989 р. [10] встановлює, що в усіх діях щодо дітей першочергову увагу слід приділяти забезпеченню їх інтересів. Держави – учасниці цієї Конвенції (а Україна її ратифікувала) зобов'язавшись забезпечувати дитині захист і піклування, необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, із цією метою вживають усіх відповідних законо-

давчих та адміністративних заходів.

Навіть у випадку, якщо власником квартири є один з подружжя, який не має своїх дітей, а з ним проживають другий з подружжя (який не є власником) і рідна його дитина, остання має право на проживання у квартирі. Тому й у цьому разі відсутність дітей у власника житла не може виключати можливість того, що є діти, які мають на це право. На це положення звертає увагу й судова практика (Рішення Апеляційного суду Харківської області, справа № 22-ц-3307 від 2 липня 2009 р. [7]).

Досить цікавою й деякою мірою до кінця законодавчо не визначеною залишається ситуація при вчиненні правочину з нерухомим майном, на яке діти мають майнові права. Нотаріус при посвідченні такого правочину зобов'язаний перевірити наявність (чи відсутність) у дитини права користування цим майном. Однак, на жаль, в Україні бракує єдиного реєстру фізичних осіб, який давав би можливість перевірити наявність дітей у фізичних осіб – сторін правочину. У цій ситуації можливий лише один вихід – визначити факт відсутності права користування майном певною дитиною зі слів відчувача майна. Іншими слова-

ми, останній повинен у договорі підтвердити, що дитина (діти) не має права користування майном, яке підлягає відчуженню.

У ч. 4 ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» зазначається, що до будь-яких правочинів стосовно нерухомого майна, право користування яким мають діти, потрібна згода органів опіки й піклування. Однак останні, виконуючи покладені на них функції, здійснюють контроль лише у випадках, якщо розглядаються відповідні документи за зверненням батьків неповнолітніх чи інших осіб. У своєму рішенні вони, як правило, дозволяють батькам укласти правочин з нерухомим майном неповнолітнього й одержувати за нього гроші. А проконтролювати, на що вони в подальшому були витрачені, не завжди можливо. Приміром, зміна місця проживання може бути як на території населеного пункту, де контроль по запобіганню порушенням зазначених прав неповнолітніх є можливим, так і за його межами, в тому числі й на території інших держав, де практично проконтролювати права неповнолітнього власника за ініціативою органу опіки й піклування неможливо. До того ж, як

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

правильно зазначається в юридичних джерелах, не всі вони беруть під контроль свої рішення, а лише обмежуються дозволом на укладення певного правочину [2, с. 86].

Необхідно, щоб закон не лише захищав право власності неповнолітнього на нерухоме майно, а й зобов'язував відповідні органи діяти належним чином. Так, органу опіки й піклування належить не тільки давати дозвіл на укладення правочину з нерухомим майном неповнолітнього, а й обов'язково вказувати у своєму рішенні, за якої умови, визначеної чинним законодавством, дається цей дозвіл. Звернімося до прикладу. Цей орган дозволить батькові підписати договір купівлі-продажу $\frac{1}{2}$ частки приватизованої квартири за адресою: м. Харків, вул. Чернишевського буд. 7, кв. 2 від імені неповнолітнього, але тільки за умови включення останнього в число співвласників при купівлі квартири, розташованої за адресою: м. Харків, вул. Артема буд. 17, кв. 3, з визначенням у ній частки розміру жилої площі, пропорційної тій, яку він мав у попередній. Нотаріус, у свою чергу, матиме право засвідчити відповідний правочин тільки при виконанні умови, вказаної органом опіки й піклування. Батьки або інші законні пред-

ставники неповнолітнього за наявності такого положення, при укладенні відповідних правочинів будуть змушені включити цю особу до числа співвласників нерухомого майна.

Таким чином, мета механізму захисту цивільних прав неповнолітнього – забезпечити за допомогою послідовно організованих юридичних засобів реально гарантований такий захист. Кожен ланцюг цього механізму має бути сформовано в такий спосіб, щоб він не лише реалізував свою внутрішню мету, виправдовував свою сутність, а й створював усі умови для настання і здійснення наступного етапу.

Реалізація положень нормативно-правових актів щодо конкретних ситуацій повинна бути забезпечена відповідними матеріальними, організаційними, нормативно-правовими та іншими ресурсами. При цьому ці положення повинні не суперечити один одному, а відповідати й послідовно конкретизувати закони, в розвиток яких вони були прийняті. Це сприятиме винесенню судом позитивного рішення за законною вимогою особи, а в подальшому й належного його виконання. Реальна можливість здійснювати свої поновлені права завершує дію механізму захисту суб'єктивних цивільних

прав, оскільки лише в такому разі правова мета може вважатися досягнутою.

Виходячи з цього вважаємо, що механізм захисту суб'єктивного цивільного права

має завершуватися стадією реального, фактичного усунення порушень суб'єктивного цивільного права, поновленням (визнанням) і компенсацією збитків, викликаних ними.

Список літератури: 1. Алексеев С.С. Общая теория права: Учебник – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ООО ТК Велби, 2008. – 576 с. 2. Бічук Л. Захист права власності неповнолітнього на нерухоме майно // Право України. – 1996. – № 6. – С. 85-87. 3. Братусь С.Н. Курс советского гражданского права. Субъекты гражданского права. – М.: Госюридлитиздат, 1950 – 367 с. 4. Вершинин А.П. Выбор способа защиты гражданских прав. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербур. гос. ун-та, 2000. – 384 с. 5. Гражданское право: Учебник для студ. вузов: В 4-х т. – Т. 1: Общ. ч. / Отв. ред. Е.А. Суханов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Вольтерс Клувер, 2007. – 720 с. 6. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. – Изд. 2-е, стереотип. – М.: Статут, 2001. – 411 с. 7. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електрон. ресурс] Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>; 8. Илларионова Т.И. Система гражданско-правовых охранительных мер. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1982. – 275 с. 9. Мотовиловкер Е.А. Теория регулятивного и охранительного права / Науч. ред и предисл. О.Я. Баев – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1990. – 136 с. 10. Офіційний сайт Верховної Ради України: Законодавство України [Електрон. ресурс] Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. 11. Павлов А.А. Присуждение к исполнению обязанности в натуре как способ защиты гражданских прав в обязательственных правоотношениях. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2001. – 203 с. 12. П'янова Я.В. Судовий захист майнових цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України. – Х., 2007. – 20 с. 13. Хохлов В.А. Ответственность за нарушение договора по гражданскому праву. – Тольятти: Волж. ун-т, 1997. – 320 с.

Надійшла до редакції 28.10.2009 р.

УДК 346.5:[339.138+347.72.028

А.А. Черкасов, здобувач

*при кафедрі господарського права
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

МАРКЕТИНГ ЯК ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Для України питання правового регулювання маркетингової діяльності є достатньо новим і практично не розробленим у юридичній науці та практиці.

Маркетинг певним чином можна вважати філософією бізнесу. Він становить собою стратегію й тактику учасників ринкових відносин і лежить в основі підприємницької діяль-